



امکان‌سنجی آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام

بهزاد معصومی^{۱*}

حسین مهدی زاده^۲

خدیجه معصومی^۳

چکیده

پژوهش حاضر، با هدف امکان‌سنجی آموزش مهارت‌های کسب‌وکار بر اساس مدل KAB در بین دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام صورت گرفته است. روش پژوهش از نظر هدف کاربردی و روش گردآوری داده‌ها توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دوره کارشناسی دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ می‌باشد، که تعداد آن‌ها برابر با ۱۰۵۳ نفر است، که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای تعداد ۱۸۹ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شد. جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته ۴۵ سؤالی مبتنی بر طیف پنج ارزشی لیکرت از خیلی کم=۱ تا خیلی زیاد=۵ استفاده شد. جهت تعیین روایی پرسشنامه، از روایی محتوایی استفاده شد. همچنین پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ «۰/۹۰» ارزیابی شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که میزان آمادگی دانشجویان (میانگین=۲.۳۲)، اساتید (میانگین=۲.۲۷)، برنامه درسی (میانگین=۱.۹۱) و زیرساخت‌های دانشگاه (میانگین=۲.۰۵) جهت امکان آموزش مهارت‌های کسب‌وکار بر اساس مدل KAB در بین دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام کمتر از حد متوسط و میانگین فرضی (۳ از ۵) قرار دارد ($P < 0.01$). از آنجایی که آموزش کارآفرینی لازمه توسعه کارآفرینی در کشور است، لذا به مسئولان آموزش عالی توصیه می‌شود که در خصوص سیاستگذاری و برنامه ریزی‌های منظم برای راه‌اندازی و تقویت هر چه بیشتر دوره‌های رسمی و غیر رسمی کارآفرینی به منظور گذر دانشجویان آموزش عالی از کارجویی به کارآفرینی، توصیه می‌شود.

واژگان کلیدی: امکان‌سنجی، مهارت‌های کسب‌وکار، مدل KAB، دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام

*۱. کارشناس ارشد، تکنولوژی آموزشی، مدرس دانشگاه پیام نور سرابله ایلام ۰۹۱۸۳۴۱۹۸۶۷ behzad.masoumi@yahoo.com

۲. استادیار، دانشگاه ایلام، ۰۹۱۸۳۴۴۶۹۲۹ hossein.mahdzadeh@ilam.ac.ir

۳. کارشناس ارشد تربیت بدنی، مدرس دانشگاه پیام نور ایلام ۰۹۱۸۳۷۴۸۴۶۱۲ behzad.masoumi@yahoo.com



بنجمن همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی
مهارت آموزی و اشتغال



An Assessment of Feasibility of Entrepreneurship skills training based on KAB model among students of Faculty of Engineering, Ilam university.

**Behzad Masoumi
Hosein Mahdizadeh
Khadijeh Masoumi**

Abstract:

The current study aimed to investigating the feasibility of entrepreneurship skills training based on KAB model among students of Faculty of Engineering, University of Ilam. The research method in terms of purpose is applied and data collection has been done in a descriptive-survey method. The population consisted of all undergraduates in the Faculty of Engineering, Ilam university in the academic year ۱۳۹۴ - ۱۳۹۳, which equals to ۱۰۵۳ people, that ۱۸۹ individuals were selected as sample using stratified random sampling method. Researcher based questionnaire with ۴۵ questions based on five-point Likert scale ranged from very low= ۱ to very high = ۵ was used to collect data. Content validity was used to determine the validity of the questionnaire. The questionnaire's reliability was assessed by Cronbach's alpha coefficient (۰.۹۰). Research findings showed that the readiness of students (mean = ۲.۳۲), professors (mean = ۲.۲۷), curriculum (mean = ۱.۹۱) and university infrastructure (mean = ۲.۰۵) to the possibility of entrepreneurship skills training based on KAB among students of Faculty of Engineering in Ilam University is less than average and average assumptions (۳ of ۵) ($P < ۰.۰۱$). Since entrepreneurship education is a prerequisite for the development of entrepreneurship in the country, so it is recommended to higher education officials that to adopt strategies on regular policy making and planning for the establishment and strengthening of formal and informal courses on entrepreneurship to the passage of higher education students from work seeking to entrepreneurship.

Key words: feasibility, entrepreneurial skills, KAB model



بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال



مقدمه

افزایش جمعیت در کشورهای در حال رشد، به کاهش منابع و امکانات موجود و پیدایش نیازهای اجتماعی و اقتصادی جدید در این کشورها منجر شده که همگی توجه نهادها و مقامات مسئول را به این نیازها و چاره‌اندیشی بنیادین یا مقطعی به خود معطوف داشته است. بنا به بررسی‌های انجام‌شده و بر اساس آمارهای موجود یکی از مهم‌ترین مشکلات فرا روی جوامع در حال توسعه و حتی کشورهای صنعتی مشکل بیکاری است. مجموعه راه‌حلهایی که برای رفع این مشکل جهانی ارائه شده است اصطلاحاً «کارآفرینی»^۴ خوانده می‌شود. کارآفرینی به‌عنوان مهم‌ترین سلاح پیشرفت اقتصادی کشورهای در حال توسعه می‌تواند نقش بسیار ارزنده‌ای در توسعه اقتصادی جوامع داشته باشد. از این رو کشورهای در حال توسعه برای دستیابی به مزیت‌های رقابتی و حل مسائل و مشکلات عمومی جامعه مانند بیکاری و نظایر آن ملزم به توسعه کارآفرینی هستند (کوراتکو^۵، ۲۰۰۳). برنامه‌های آموزش کارآفرینی مقدمه مهمی است که کشورهای پیشرفته در فرایند توسعه اقتصادی و اجتماعی به آن توجه جدی مبذول داشته و پرورش کارآفرینان را در اولویت برنامه‌های توسعه خود قرار داده‌اند. مهم‌ترین اقدام برای توسعه کارآفرینی در این کشورها، آموزش کارآفرینی در بین نیروهای جوان و تحصیل کرده آموزش عالی است. مطالعات نشان می‌دهد که برنامه‌های پرورش کارآفرینان در کشورهای مختلف با سیاست‌گذاری و پشتیبانی دولت‌ها به سرانجام رسیده است. در کشور ایران مسئله اشتغال و موازنه آن با نیروی انسانی^۶ آماده‌به‌کار از مسائل حیاتی کشور است و به همین دلیل اهمیتی که در توسعه و پیشرفت اقتصادی و اجتماعی دارد، از عمده‌ترین اهداف برنامه‌های توسعه به شمار می‌آید و آموزش‌های مؤثر برای کسب مهارت‌های موردنیاز را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد و نیز به ارتباط نزدیک بین دانشگاه و بازار کار اهمیت بخشیده است (اسنل^۷، ۲۰۰۳). پس از روشن شدن اهمیت کارآفرینی، ضرورت توجه و تربیت افراد غیر کارآفرین و آموزش کارآفرینی به آنان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌گردد. آموزش کارآفرینی سیاستی است که به‌طور مستقیم در کمیت و کیفیت عرضه کارآفرین در یک جامعه اثر می‌گذارد. سیاست‌گذاران بر این باورند که افزایش سطح کارآفرینی می‌تواند از طریق آموزش کارآفرینی صورت پذیرد به طوری که این آموزش در برنامه‌های درسی بسیاری از کشورهای عضو اتحادیه اروپا گنجانده شده است و فرض اصلی این است که مهارت‌های کارآفرینی قابل آموزش هستند و این مهارت‌ها جزء ویژگی‌های افراد به‌صورت ذاتی نمی‌باشد (هسلو و میرجمان^۸، ۲۰۱۰). لذا می‌بایست دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در راستای نیل به توسعه اقتصادی با بهره‌گیری از راهبردهای آموزشی مؤثر، انگیزه و صلاحیت‌های لازم را در دانشجویان ایجاد نمایند تا از این طریق، دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها ضمن اینکه توانایی‌های فردی و مهارت‌های لازم را برای کسب‌وکار به دست آورند، همچنین به کارآفرینان کلیدی و نوآور جامعه تبدیل شوند و در نهایت بخشی از مشکلات مربوط به بیکاری فارغ‌التحصیلان برطرف گردد (جانسن^۹، ۲۰۰۱).

دانشگاه‌ها و سایر نهادهای تولیدکننده دانش، به‌عنوان تولیدکننده نیروی محرکه رشد اقتصادی در آینده، نقش‌های بیشتر و پر رنگ‌تری را ایفا می‌کنند (ولف^{۱۰}، ۲۰۰۲). این امر در صورت تحول دانشگاه از فضای سنتی که وظیفه خود را تحقیق و تدریس می‌دانست به دانشگاه کارآفرین امکان‌پذیر می‌باشد. در ایران با عنایتی که برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور به موضوع کارآفرینی داشته است، تصویب طرح توسعه کارآفرینی در دانشگاه‌های کشور صورت گرفت که به

-
- Entrepreneurship
 - Kuratko
 - Manpower
 - Snell
 - Hesselo & Mirjamvan
 - Jensen
 - wolf



بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال



فعالیت‌هایی در سطح برخی از دانشگاه‌های کشور منجر شده است (زارع یکتا، ۱۳۸۷). از این رو فعالیت‌های آموزشی برای تربیت کارآفرینان در دستور کار بسیاری از مراکز آموزش کارآفرینی در ایران قرار گرفته، چراکه لازمه توسعه کارآفرینی، آموزش آن است. همچنین با توجه به تأکید دولت در برنامه پنجم توسعه کشور مبنی بر توانمندسازی و خروج سالانه ده درصد از افراد دارای قابلیت بازتوانی از چرخه حمایت، می‌بایست آموزش کارآفرینی به افراد محروم و فقیر جامعه، جهت اجرای عدالت و کاهش فقر مورد توجه روزافزون دولت مردان قرار گیرد.

KAB^{۱۱} یک برنامه آموزش کارآفرینی است که در اواخر دهه ۸۰ و اوایل دهه ۹۰ در نتیجه طرح آموزش فنی و حرفه‌ای سازمان جهانی کار به وجود آمد. از آن زمان به بعد این برنامه به بیست زبان ترجمه و در بیش از چهل کشور اجرا شده است. در حال حاضر کشورها به میزان متفاوتی این برنامه را در سیستم آموزشی خود ادغام نموده‌اند. هدف این برنامه این است که با ارائه و تغییر نگرش، دانش و مهارت کارآفرینی مورد نیاز برای کار، جوانان را برای ورود به کار و راه‌اندازی کسب‌وکار در آینده آماده نماید و همچنین ذهنیت و نگرشی کارآفرینانه در آنان ایجاد نماید که در تمامی جنبه‌های زندگی از قبیل جنبه‌های شخصی و حرفه‌ای کاربرد داشته باشد. در ایران، برنامه KAB در ژانویه ۲۰۰۹ توسط سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای به صورت پایلوت شروع شد (ریزند و کریستینسن^{۱۲}، ۲۰۰۹). نسخه رسمی و بین‌المللی KAB هر دو یا سه سال یکبار به منظور افزودن مطالب و درس‌های آموخته‌شده از اجرای برنامه در سطح ملی، به‌روزرسانی می‌گردد. نسخه بازبینی‌شده این برنامه که شامل جنسیت، ناتوانی و همچنین بخش جدیدی در مورد کارآفرینی اجتماعی می‌باشد در سال ۲۰۱۰ چاپ گردید. در ابتدا برنامه KAB به مؤسسات آموزش فنی و حرفه‌ای ارائه گردید، اما علاوه بر این، تطبیق این برنامه کاربرد آن را برای مؤسسات آموزش عالی و آموزش متوسطه میسر گردانید. هدف این برنامه این است که با ارائه دانش و مهارت کارآفرین مورد نیاز برای کار، جوانان را برای ورود به کار و راه‌اندازی کسب‌وکار در آینده آماده نماید و همچنین ذهنیت و نگرشی کارآفرینانه در آنان ایجاد نماید که در تمامی جنبه‌های زندگی از قبیل جنبه‌های شخصی و حرفه‌ای کاربرد داشته باشد (حقانی و همکاران، ۲۰۱۲). هدف KAB این است که با استفاده از شیوه‌های آموزشی تعاملی و مشارکتی، مهارت‌ها، نگرش‌ها و ذهنیت‌های کارآفرینانه را در میان مردان و زنان جوان به وجود آورد. علاوه بر این بسته KAB خواستار آن است که مردان و زنان جوان را برای کارآفرینی بیشتر در کار و زندگی روزانه آماده نماید. دریک مقیاس وسیع‌تر KAB به ایجاد فرهنگ کارآفرینی در میان کشورهای عضو سازمان جهانی کار کمک می‌نماید (رزنتا و کریستینسن^{۱۳}، ۲۰۰۹).

بسته KAB مستقیماً مربیان مؤسسات آموزش فنی و حرفه‌ای و آموزش متوسطه را در بخش دولتی و خصوصی مورد هدف قرار داده است. علاوه بر این معلمان و استادان آموزش عالی (دانشگاه‌ها و مدارس پلی‌تکنیک)، مربیان شاغل در بخش توسعه کار، اُان‌س‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد نیز می‌توانند KAB را آموزش دهند. دانش آموزان و کارآموزان مؤسسات فنی و حرفه‌ای و دبیرستان‌ها بارزترین ذینفعان KAB هستند. گروه سنی معمول بین ۱۵ تا ۱۸ سال است، گرچه از آنجا که روش‌شناسی این برنامه برای دانشجویان بسیاری از کشورها تطبیق یافته است این گروه سنی شامل دانشجویان تا سن ۲۵ سال نیز می‌باشد. مردان و زنان جوانی که در برنامه کارآفرینی KAB شرکت می‌کنند معمولاً تجربه کار یا شرکت ندارند. آن‌ها دارای حداقل ۱۲ سال تحصیلات رسمی هستند که معادل مدرک دیپلم می‌باشد. تطبیق‌پذیری KAB ارائه این برنامه را در بسیاری از کلاس‌های درس و محیط‌های آموزشی ممکن ساخته است. تأثیر KAB در ایجاد توانایی کارآفرینی، در ادغام آن با سیستم‌های آموزشی مناسب جوانان به‌ویژه در آموزش فنی و حرفه‌ای و آموزش متوسطه قرار دارد. انتظار می‌رود جوانانی که با برنامه KAB آموزش‌دیده‌اند نگرش مثبتی نسبت به کارآفرینی پیدا نمایند و تمایل بیشتری برای راه‌اندازی کسب‌وکار برای خود داشته



بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین‌المللی مهارت آموزی و اشتغال



باشند. همچنین محتمل است که در بلندمدت، همان‌طور که زنان و مردان جوان قابلیت اشتغال دستمزدی و همچنین توانایی ایجاد خوداشتغالی ثمربخش یا راه‌اندازی کسب‌وکار خود را افزایش می‌دهند، بیکاری جوانان کاهش یابد. دیگر نتیجه بلندمدت یک فرهنگ شرکتی مثبت است که از تغییر در نگرش کارآفرینانه جامعه ناشی می‌گردد (کنانی، ۲۰۱۰).

برنامه KAB حاصل تجربه سازمان جهانی کار در توسعه شرکت و آموزش حرفه‌ای برای جوانان در کنیا در اواخر دهه ۸۰ و اوایل دهه ۹۰ است که منجر به ایجاد بسته KAB در سال ۱۹۹۶ گردید. وزیر تحقیقات، آموزش فنی و فناوری کاربردی کنیا، با آغاز سیاستی تمامی دانشجویان فنی و حرفه‌ای را ملزم به گذراندن یک دوره کارآفرینی گردانید. گرچه نیاز روزافزونی به آموزش کارآفرینی در کشور وجود داشت، هیچ برنامه آموزشی سازمان‌یافته‌ای در این مورد خاص وجود نداشت. برای پاسخ به این تقاضا، بخش اشتغال‌زایی و توسعه شرکت و مرکز آموزش بین‌المللی سازمان جهانی کار با همکاری برنامه ریزان درسی و متخصصان توسعه شرکت، اقداماتی جهت ایجاد یک برنامه آموزش کارآفرینی برای دانشجویان فنی و حرفه‌ای صورت دادند و دوره آموزش کارآفرینی KAB ایجاد گردید (ریزند و کریستن سن، ۲۰۰۹). در ابتدا KAB به صورت آزمایشی در تعدادی از مؤسسات آموزش فنی و حرفه‌ای کنیا اجرا گردید. معلمان، استادان و مربیان برای ترویج و ارائه برنامه کارآفرینی KAB آموزش دیده بودند. پس از آزمایش این برنامه در دیگر مؤسسات آموزشی کنیا اجرا گردید و اکنون با برنامه ملی آموزش حرفه‌ای و پلی‌تکنیک کنیا ادغام گردیده است. در سال‌های بعد تجربه کنیا دیگر کشورها را به گنجاندن آموزش کارآفرینی در برنامه آموزشی ملی ترغیب نمود و چندین کارگاه آموزش مربیان در مرکز آموزش بین‌المللی سازمان جهانی کار تشکیل گردیدند. به زودی روش‌شناسی KAB، اغلب به عنوان بخشی از پروژه اشتغال جوانان و توسعه شرکت سازمان جهانی کار به دیگر قاره‌ها وارد گردید، که منجر به گسترش و ترجمه راهنمای KAB به بیش از ۲۰ زبان گشت. شبکه شاغلان KAB به سرعت در تمامی مناطق گسترش یافت. (ریزند و کریستن سن، ۲۰۰۹)

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر بر مبنای دسته‌بندی پژوهش‌ها برحسب هدف، پژوهش کاربردی می‌باشد. همچنین با توجه به اینکه پژوهش حاضر به امکان‌سنجی آموزش مهارت‌های کارآفرینی می‌پردازد، روش اجرایی این پژوهش، توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش، شامل کلیه دانشجویان دوره کارشناسی دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ می‌باشد. طبق آخرین آمار و اطلاعات منتشرشده از سوی دانشگاه ایلام تعداد ۱۰۵۳ دانشجو دوره کارشناسی می‌باشد. نمونه انتخابی با توجه به فرمول کوکران برابر با ۱۸۹ نفر می‌باشد که از طریق روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم جامعه انتخاب شد.

در این پژوهش به منظور سنجش امکان‌سنجی آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان، جهت گردآوری داده‌ها، از مطالعات اسناد مرتبط و پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد؛ این پرسشنامه علاوه بر مشخصات جمعیت شناختی شامل ۴۵ گویه و در مجموع شامل ۴ بعد می‌باشد که میزان آمادگی دانشجویان، اساتید، دانشگاه (زیرساخت فیزیکی، آموزشی و پشتیبانی) و برنامه درسی را نسبت به آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB بر اساس طیف پاسخگویی ۵ گزینه‌ای لیکرت از خیلی زیاد تا خیلی کم می‌سنجد. در خصوص روایی یا اعتبار پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش از روش روایی محتوا^{۱۴} استفاده شده است. بدین صورت که پرسشنامه مورد نظر به ۳ تن از اساتید خبره در این حوزه داده شد و نظرات اصلاحی آنان در این باره اعمال شد. برای اینکه پایایی پرسشنامه مورد نظر به دست بیاید، یک اجرای آزمایشی



بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال



بر روی دانشجویان به تعداد ۳۰ نفر انجام شد و آلفای کرونیخ آن‌ها محاسبه شد. نتایج خوب محاسبه آلفای کرونیخ برای مؤلفه‌های مورد مطالعه به دست آمده به شرح زیر است.

جدول ۱: پایایی ابعاد پرسشنامه

آلفای کرونیخ	ابعاد پرسشنامه
۰/۷۲	آمادگی اساتید
۰/۷۷	آمادگی دانشجویان
۰/۸۸	آمادگی دانشگاه (زیرساخت فیزیکی، آموزشی و پشتیبانی)
۰/۸۶	برنامه درسی
۰/۹۰	کل پرسشنامه

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر، در گام اول به بررسی افراد مورد مطالعه از لحاظ جنسیت پرداخته‌ایم، که از میان ۱۸۹ نفر از دانشجویان مورد مطالعه، ۵۵٪ مرد و ۴۵٪ از آن‌ها زن بودند. سایر شاخص‌های توصیفی ویژگی‌های افراد مورد مطالعه نیز نشان داد که اکثریت واحدهای مورد پژوهش از لحاظ وضعیت رشته تحصیلی بیشترین شرکت کننده مربوط به رشته مهندسی عمران با ۳۲.۲٪ و معماری با ۴.۳٪ درصد می‌باشد. توزیع فراوانی دانشجویان بر حسب وضعیت اشتغال شامل ۱۶.۹٪ درصد از آن‌ها شاغل و ۸۳.۱٪ درصد از آن‌ها بیکار هستند. همچنین توزیع فراوانی دانشجویان بر حسب وضعیت وجود فرد تحصیل کرده جویای کار ۵۶.۶٪ درصد از آن‌ها دارای شغل و ۴۳.۴٪ درصد از آن‌ها بیکار بودند.

۱. تحلیل مربوط به سؤال فرعی اول پژوهش

جدول شماره ۲: نتایج آزمون t جهت مقایسه میانگین میزان آمادگی دانشگاه جهت آموزش مهارت‌های کسب و کار

ابعاد	شاخص‌ها				
	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگین‌ها	درجه آزادی
آمادگی دانشگاه	۲.۰۵	۰.۵۶	-۲۳.۰۴	-۰.۹۴	۱۸۸
					سطح معنی داری
					۰.۰۰

* توضیح: لازم به ذکر است که در این بررسی با توجه به دامنه نمره گذاری سوالات (بر اساس طیف پنج ارزشی لیکرت از ۱= خیلی کم تا ۵= خیلی زیاد) و عدد مینا میانگین فرضی جامعه ۳ در نظر گرفته شده است.

در پاسخ به سؤال اول پژوهش مبنی بر " آیا دانشگاه (زیرساخت‌های فیزیکی، آموزشی و پشتیبانی) جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام آمادگی دارد؟" از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. که نتایج این پژوهش (جدول شماره ۲) نشان می‌دهد که سطح آمادگی دانشگاه جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام از منظر ابعاد مختلف آن در حد کم (۰.۵۶ = انحراف معیار برآورد، ۲.۰۵ = میانگین) بوده و نتایج آزمون t مقایسه میانگین با عدد ثابت نشان می‌دهد که این میزان به طور معنی داری از عدد ۳ یعنی سطح متوسط طیف لیکرت پایین‌تر بوده، لذا می‌توان گفت آمادگی دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام جهت آموزش مهارت‌های کسب و کار به طور معناداری در حد کمتر از متوسط می‌باشد (P < ۰/۰۱).

۲. تحلیل مربوط به سؤال فرعی دوم پژوهش

جدول شماره ۳: سنجش میزان آمادگی اساتید جهت آموزش مهارت‌های کسب و کار



بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال



شاخصها ابعاد	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگینها	درجه آزادی	سطح معنی داری
آمادگی اساتید	۲.۲۷	۰.۶۷	-۱۴.۶۷	-۰.۷۲	۱۸۸	۰.۰۰

در پاسخ به سؤال دوم پژوهش مبنی بر " آیا اساتید جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام آمادگی دارد؟" از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. که نتایج آن در جدول شماره ارائه ۴-۵۲ گردیده است. که نتایج این پژوهش (جدول شماره ۳) نشان می‌دهد که سطح آمادگی اساتید جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام از منظر ابعاد مختلف در حد کم ($0.67 =$ انحراف معیار برآورد، $2.27 =$ میانگین) بوده و نتایج آزمون t مقایسه میانگین با عدد ثابت نشان می‌دهد که این میزان به‌طور معنی داری از عدد ۳ یعنی سطح متوسط طیف لیکرت پایین تر بوده، لذا می‌توان گفت آمادگی اساتید دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام جهت آموزش مهارت‌های کسب‌وکار به‌طور معناداری در حد کمتر از متوسط می‌باشد ($P < 0.01$).

۳. تحلیل مربوط به سؤال فرعی سوم پژوهش

جدول شماره ۴: سنجش میزان آمادگی دانشجویان جهت آموزش مهارت‌های کسب‌وکار

شاخصها ابعاد	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگینها	درجه آزادی	سطح معنی داری
آمادگی دانشجویان	۲.۳۲	۰.۵۲	-۶۷.۱۷	-۶۷.۰۰	۱۸۸	۰.۰۰

در پاسخ به سؤال سوم پژوهش مبنی بر " آیا دانشجویان جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام آمادگی دارند؟" از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. که نتایج این پژوهش (جدول شماره ۴) نشان می‌دهد که سطح آمادگی دانشجویان جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام از منظر ابعاد مختلف در حد کم ($0.52 =$ انحراف معیار برآورد، $2.32 =$ میانگین) بوده و نتایج آزمون t مقایسه میانگین با عدد ثابت نشان می‌دهد که این میزان به‌طور معنی داری از عدد ۳ یعنی سطح متوسط طیف لیکرت پایین تر بوده، لذا می‌توان گفت آمادگی دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام جهت آموزش مهارت‌های کسب‌وکار به‌طور معناداری در حد کمتر از متوسط می‌باشد ($P < 0.01$).

۴. تحلیل مربوط به سؤال فرعی چهارم پژوهش

جدول شماره ۵: سنجش میزان آمادگی برنامه درسی جهت آموزش مهارت‌های کسب‌وکار

شاخصها ابعاد	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگینها	درجه آزادی	سطح معنی داری
آمادگی برنامه درسی	۱.۹۱	۰.۶۴	-۲۳.۰۴	-۱.۰۸	۱۸۸	۰.۰۰

در پاسخ به سؤال چهارم پژوهش مبنی بر " آیا برنامه درسی جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام آمادگی دارد؟" از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. که نتایج این پژوهش (جدول شماره ۵) نشان می‌دهد که سطح آمادگی برنامه درسی جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام از منظر ابعاد مختلف در حد کم ($0.64 =$ انحراف معیار



بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزشی و اشتغال



برآورد، $1.91 =$ میانگین) بوده و نتایج آزمون t مقایسه میانگین با عدد ثابت نشان می‌دهد که این میزان به‌طور معنی‌داری از عدد ۳ یعنی سطح متوسط طیف لیکرت پایین‌تر بوده، لذا می‌توان گفت آمادگی برنامه درسی دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام جهت آموزش مهارت‌های کسب‌وکار به‌طور معناداری در حد کمتر از متوسط می‌باشد ($P < 0.01$).

۵. تحلیل مربوط به سؤال اصلی پژوهش

جدول شماره ۶: سنجش میزان آمادگی جهت آموزش مهارت‌های کسب‌وکار

شاخص‌ها ابعاد	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگین‌ها	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
امکان‌سنجی آموزش کسب‌وکار	۲.۱۳	۰.۴۴	-۲۶.۹۱	-۰.۸۶	۱۸۸	۰.۰۰

در پاسخ به سؤال اصلی پژوهش مبنی بر " آیا امکان آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام وجود دارد؟" از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. که نتایج این پژوهش (جدول شماره ۶) نشان می‌دهد که سطح آمادگی جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام از منظر ابعاد مختلف در حد کم ($0.44 =$ انحراف معیار برآورد، $2.13 =$ میانگین) بوده و نتایج آزمون T مقایسه میانگین با عدد ثابت نشان می‌دهد که این میزان به‌طور معنی‌داری از عدد ۳ یعنی سطح متوسط طیف لیکرت پایین‌تر بوده، لذا می‌توان گفت آمادگی دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام جهت آموزش مهارت‌های کسب‌وکار به‌طور معناداری در حد کمتر از متوسط می‌باشد ($P < 0.01$).

بحث و نتیجه‌گیری

در پاسخ به سؤال اول پژوهش مبنی بر " آیا دانشگاه جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام آمادگی دارد؟" نتایج این پژوهش نشان داد که سطح آمادگی دانشگاه جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام از منظر ابعاد مختلف آن در حد کم ($0.56 =$ انحراف معیار برآورد، $2.05 =$ میانگین) بوده و نتایج آزمون t مقایسه میانگین با عدد ثابت نشان می‌دهد که این میزان به‌طور معنی‌داری از عدد ۳ یعنی سطح متوسط طیف لیکرت پایین‌تر بوده، لذا می‌توان گفت آمادگی دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام فاقد زیرساخت‌های کافی برای آموزش مهارت‌های کسب‌وکار می‌باشد. در تبیین این یافته از پژوهش می‌توان اظهار داشت که دانشگاه در سال‌های گذشته اولویت خود را به آموزش و پژوهش داده و به کارآفرینی توجه چندانی ننموده است. از سوی دیگر یکی از عواملی که نقش مهمی در کارآفرینی سازمانی دارد مدیریت سازمان می‌باشد. فقدان حمایت مدیر جهت حمایت کارآفرینان در سازمان موضوع بسیار مهمی است. اگر مدیریت بتواند فرایندها و رفتارهای مناسبی را در دانشگاه ایجاد کند، دانشجویان می‌توانند در محیط نسبتاً مناسبی فعالیت کنند و به تقویت، اداره و حمایت از ایده‌های خود بپردازند. همچنین تحقق اصول برنامه‌های کارآفرینی، نیازمند شناسایی و علایق مختلف است. دانشگاه کارآفرین به همان میزان که به اصلاح و بهبود ساختارهای کلان و زمینه‌های دانشگاهی و مدیریتی وابسته است، به رشد و ارتقای سطح قابلیت‌های افراد و بروز خلاقیت‌ها و نوآوری آنان نیز بستگی دارد. بنابراین برای ارتقا و افزایش آمادگی دانشگاه جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی نیازمند معیارهای چون برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی در زمینه شیوه‌های آموزش کارآفرینی برای اساتید، پیش‌بینی انگیزه‌های مادی برای اساتید و دانشجویان کارآفرین، سیاست‌های حمایتی و کمک‌های مالی در زمینه تحقیقات کارآفرینی، سیاست‌های حمایتی تدوین‌شده در زمینه حمایت و پشتیبانی از کارآفرینان را مورد تأکید قرار می‌دهد.



بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال



در پاسخ به سؤال دوم پژوهش مبنی بر " آیا اساتید جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام آمادگی دارد؟" نتایج این پژوهش نشان داد که سطح آمادگی اساتید جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام از منظر ابعاد مختلف در حد کم ($0.67 =$ انحراف معیار برآورد، $2.27 =$ میانگین) بوده و نتایج آزمون t مقایسه میانگین با عدد ثابت نشان می‌دهد که این میزان به طور معنی‌داری از عدد ۳ یعنی سطح متوسط طیف لیکرت پایین‌تر بوده، لذا می‌توان گفت آمادگی اساتید دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام جهت آموزش مهارت‌های کسب‌وکار به‌طور معناداری در حد کمتر از متوسط می‌باشد. در تبیین یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت که افزایش امید به آینده و احساس توانایی برد در مواجهه با تغییرات روزافزون جامعه، از جمله مواردی هستند که به هویت دانشجویان و خودپنداری آنان جهت‌دهی نموده و می‌تواند عزت‌نفس و خودباوری و کارآمدی و کارآفرینی را در آنان زمینه‌ساز باشد. این در حالی است که برخی از مدرسین از این نقش مهم خود غفلت ورزیده و در مسیری متفاوت با غایات آموزشی، به کاهش روحیه و اعتماد به نفس دانشجویان مبادرت می‌نمایند. بیان تجارب موفق، پذیرش دانشجویان به عنوان افرادی مملو از رفتارهای بالقوه، عدم نگرش به آنان به مثابه انسانهای وامانده و مطرود در نظام های آموزش عالی، از جمله مواردی محسوب می‌شوند که می‌توانند بر ترفیع نقش مدرس موثر افتند. همچنین عدم تدریس دروس به صورت کاملا تئوریک و عدم انطباق آن با شرایط بومی جامعه و واقعیتها پیرامونی محیط کار از سوی استادان، از جمله مواردی قلمداد می‌شوند که می‌توان به عنوان عواملی که می‌توانند بر کاهش روحیه کارآفرینی دانشجویان مؤثر باشند، مورد توجه بوده است. غفلت از تربیت مدرسینی که متناسب با نظام های آموزش عالی آموزش دیده و خود در محیطهای عملیاتی متناسب با رشته به فعالیتهای کارآفرینانه دست زده باشند، از جمله موارد قابل تأمل است.

در پاسخ به سؤال سوم پژوهش مبنی بر " آیا دانشجویان جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام آمادگی دارند؟" نتایج این پژوهش نشان داد که سطح آمادگی دانشجویان جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام از منظر ابعاد مختلف در حد کم ($0.52 =$ انحراف معیار برآورد، $2.32 =$ میانگین) بوده و نتایج آزمون t مقایسه میانگین با عدد ثابت نشان می‌دهد که این میزان به طور معنی‌داری از عدد ۳ یعنی سطح متوسط طیف لیکرت پایین‌تر بوده، لذا می‌توان گفت آمادگی دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام جهت آموزش مهارت‌های کسب‌وکار به‌طور معناداری در حد کمتر از متوسط می‌باشد. در تبیین این یافته از پژوهش می‌توان گفت که؛ نظام آموزش عالی کشور نتوانسته است در نگرش دانشجویان نسبت به مسائل کارآفرینی اقدام موثر و مثبتی به عمل آورد. داشتن نگرش های خاص به انجام دادن فعالیتهای بیشتر در زمینه کارآفرینی به ایجاد شرایط کسب‌وکار موفق منجر می‌شود. بنابراین از طریق ارائه دوره های آموزشی در زمینه کارآفرینی می‌توان بر نگرش کارآفرینانه افراد تاثیر گذاشت و مقاصد رفتاری خاص را در جهت کارآفرینی در آنها ایجاد کرد. فراگیران آموزش های کارآفرینی از طریق دریافت حقایق، دانش و اطلاعات در زمینه کارآفرینی و ضرورت و نقش آن در رفع ابهام از آینده شغلی خود، باورهایی را در خصوص کارآفرینی به دست می‌آورند و این باورها همراه با ارزشیابی است که آیا این روش بر طرف کننده نیازهای شغلی آنها می‌تواند باشد یا خیر. بنابراین پس از شکل گیری اجزای شناختی و عاطفی، آمادگی برای عمل بر اساس کارآفرینی در فراگیران شکل می‌گیرد.

در پاسخ به سؤال چهارم پژوهش مبنی بر " آیا برنامه درسی جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام آمادگی دارد؟" نتایج این پژوهش نشان داد که سطح آمادگی برنامه درسی جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام از منظر ابعاد مختلف در حد کم ($0.64 =$ انحراف معیار برآورد، $1.91 =$ میانگین) بوده و نتایج آزمون t مقایسه میانگین با عدد ثابت نشان می‌دهد که این میزان به طور معنی‌داری از عدد ۳ یعنی سطح متوسط طیف لیکرت پایین‌تر بوده، لذا می‌توان گفت آمادگی



بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال



برنامه درسی دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام جهت آموزش مهارت‌های کسب‌وکار به‌طور معناداری در حد کمتر از متوسط می‌باشد. در تبیین یافته‌های این پژوهش، از نظر پژوهشگر دلایل عدم آمادگی برنامه درسی در آموزش مهارت‌های کسب‌وکار در دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام می‌تواند به عدم اثربخشی آموزش کارآفرینی، محتوا و روش‌های آموزش کارآفرینی، عدم تقبل آموزش کارآفرینی در فعالیتهای دانشگاهی و عدم وجود و توسعه یک چارچوب علمی مشترک در زمینه کارآفرینی در دانشگاه اشاره کرد. از آنجا که هدف از آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌ها تدوین سیاست‌هایی است که دانشجویان و اعضای هیأت علمی را به این امر تشویق و آنان را در این مسیر مساعدت نماید، عدم کارایی برنامه‌های آموزشی و درسی در کلیه رشته‌ها و فرایندهای اجرایی آنان نیز در این امر دخیل می‌باشد.

در پاسخ به سؤال اصلی پژوهش مبنی بر " آیا امکان آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام وجود دارد؟" نتایج این پژوهش نشان داد که سطح آمادگی جهت آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB در دانشجویان دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام از منظر ابعاد مختلف در حد کم (۰.۴۴ = انحراف معیار برآورد، ۲.۱۳ = میانگین) بوده و نتایج آزمون t مقایسه میانگین با عدد ثابت نشان می‌دهد که این میزان به‌طور معنی‌داری از عدد ۳ یعنی سطح متوسط طیف لیکرت پایین‌تر بوده، لذا می‌توان گفت آمادگی دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه ایلام جهت آموزش مهارت‌های کسب‌وکار به‌طور معناداری در حد کمتر از متوسط می‌باشد (P < ۰/۰۱).

در نهایت در تبیین یافته‌های سؤال اصلی پژوهش، پژوهش‌گر معتقد است که عوامل چهارگانه مؤثر در امکان آموزش مهارت‌های کارآفرینی بر اساس مدل KAB یعنی عامل آمادگی دانشگاه، آمادگی اساتید، آمادگی برنامه درسی و آمادگی دانشجو به حد استاندارد نرسیده است. بنابراین از نظر پژوهشگر با توجه به وجود بالای نیاز به کارآفرینی در بین دانشجویان و عدم شناخت و آگاهی آنان از این موضوع از سوی دیگر، وجود یک مشکل عمده در سیستم آموزشی آشکار می‌گردد که رفع این معضل به شیوه منطقی و ساختارمند می‌تواند امری حیاتی جهت رفع بحران بیکاری از سوی مسئولین تلقی شود. از این رو به عنوان اولین گام جهت حرکت به سمت کارآفرینی، افزایش آگاهی و شناخت دانشجویان از مفاهیم اساسی کارآفرینی و کسب‌وکار، طرح توجیهی کسب‌وکار، ارتباطات کسب‌وکار، مفاهیم عمومی مدیریت و سازمان، مباحث حقوقی و قانونی کسب‌وکار، رویه‌ها و استانداردهای حسابداری درون دانشگاه، مکان‌یابی کسب‌وکار، بازاریابی و فروش و مهارت‌هایی همچون خلاقیت و نوآوری، آینده‌نگری، برقراری ارتباطات، کارگروهی، هدف‌گذاری برنامه ریزی و غیره می‌تواند در این زمینه بسیار راهگشا باشد. در این راستا ارائه برنامه‌های آموزشی و واحدهای درسی در طول دوره تحصیلی دانشجویان برای آموزش و انتقال مباحث فوق، استفاده از اساتید مجرب و آشنا به حوزه کسب‌وکار، ایجاد امکانات دانشگاهی جهت حمایت از کارآفرینان و برگزاری دوره‌های کارآفرینی جهت تغییر نگرش دانشجویان امری مناسب و ضروری است.



بنجمن همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال



منابع:

- ایمانی، محمدنقی (۱۳۸۸)، آموزش کارآفرینی در دانشگاه ها: (چهارچوبی برای برنامه ریزی، اجرا و ارزیابی برنامه های کارآفرینی)، فصلنامه تحقیقات مدیریت آموزشی، ۱(۱)، صص ۲۷-۳۰
- ربیعی، علی، نیک روش، معصومه (۱۳۹۳). بررسی عوامل محیطی موثر بر توسعه کارآفرینی در کسب و کارهای دانش بنیان، دومین همایش ملی پژوهش مدیریت و فناوری.
- Kuratko, D. F. (۲۰۰۲). Entrepreneurship education: Emerging trends and challenges for the ۲۱th century.
- Snell, L. (۲۰۰۳). When principals can be entrepreneur schools improve. School Reform News: Vol.۷, No.۱۱.
- Hesselo, Mirjamvan P-Auke I(۲۰۱۰)the impact of entrepreneurship education on entrepreneurship skills and motivation, contents lists available at science direct European Economic.
- Wolf, Alison (۲۰۰۲): DOES EDUCATION MATTER? MYTHS ABOUT EDUCATION AND ECONOMIC GROWTH. London: Penguin books.
- Jensen, R., & Thursby, M. C. (۲۰۰۱). Proofs and prototypes for sale: the licensing of university inventions. American Economic Review, ۹۱, ۲۴۰-۲۵۹.
- Rezende , T.L. & Christensen , J. D. (۲۰۰۹). Supporting Entrepreneurship Education: A report on the global outreach of the ILO's Know about Business program, Small Enterprise Program, Job Creation & Enterprise Development Department, International Labor Office, Geneva, September ۲۰۰۹, ۱۰ - ۱۳.
۷. Kana'ni, M. (۲۰۱۰). Introducing KAB entrepreneurial package. Bimonthly Journal of Karafarin Nab, July-August. No ۱۸
- Haghani, M., et all (۲۰۱۲), The Effect of Know about Business Model on Learners' Entrepreneurial Orientation, International Journal of Management Perspective, Vol.۱, No.۴ pp. ۶۱-۶۷
- Souitaris, Zerbinati, S. & Al-Laham A. (۲۰۰۷), Do entrepreneurship programmes raise entrepreneurial intention of science and engineering students? The effect of learning, inspiration and resources, Journal of Business Venturing, Vol. ۲۲, pp. ۵۶۶-۵۹۱.
- Sanchez, J. C. (۲۰۱۰), University training for entrepreneurial competencies: Its impact
- Heinonen, J., & Pikkijoki, S. -A. (۲۰۰۶). An entrepreneurial-directed approach to entrepreneurship education: mission impossible? Management development, ۸۰-۹۴.
- Dam, K. v., schipper, M., & runhaar, P. (۲۰۰۹). Developing a competency based framework for teachers' entrepreneurial behaviour. Teaching and Teacher Education, ۱-۷.
- Bager, T. (۲۰۰۶). Entrepreneurship teaching and in denmark :overview and policies. ۱-۱۰.